

RÆÐA FRÁFARANDI FORMANNS

Landsfundur Vinstrihreyfingarinnar – græns framboðs 2013

Tími breytinga Framtíðin er okkar – allra !

Góðir félagar, fulltrúar á 8. reglulegum landsfundi Vinstrihreyfingarinnar græns framboðs, gestir, vinir og velunnarar, þið sem fylgist með útsendingu á vefnum, öll hjartanlega velkomin á landsfund !

Kæri Högni, formaður Þjóðveldisflokksins í Færeyjum. Þú ert eini formaður erlends systurflokks sem skilur og talar íslensku. Þú hefur oftari verið gestur á fundum okkar en nokkur annar og ég hef reynt að endurgjalda það af og til. Það segir sína sögu um bræðraböndin milli þjóðanna og okkar nána samstarf sem systurflokka. Berðu eina hjartaliga kveðju til Tjóðveldisfólks tákna þú kemur heim.

Góðir félagar. Þessi ræða verður um margt í senn. Ég vona að mér verði virt það til vorkunnar að líta aðeins yfir farinn veg og sögu okkar hreyfingar, annars vegar undangengin fjögur ár og hins vegar yfir 14 ára uppbyggingarskeið, uppvaxtarár Vinstri grænna. Við erum jú komin á fermingaráldurinn, unglingsárin gengin í garð og kannski skírir það að hluta ýmislegt frá síðustu misserum. Í kennslu- og uppeldisfræðunum sem ég las forðum daga í Háskóla Íslands kom við sögu þetta umrættsskeið ævinnar, unglingsárin, stundum kennd við „sturm und drang“. En svo heldur lífið áfram og unglingsárin fullorðnast fyrr en varir. Og það munum við gera, við erum rík af reynslu, ekki síst undangenginna fjögurra ára og þessi fundur mun leggja grunn að næsta þroskaskeiði.

Ég mun einnig víkja að framtíðinni og stóru myndinni, Íslandi og umheiminum, en minna dvelja við dægurþras líðandi stundar af skiljanlegum ástæðum. Nýr formaður mun flokksins mun á morgun gefa meira tóninn í þeim efnum.

Vinstrihreyfingin – grænt framboð hefur skrifað marga og merka kafla í íslenskri stjórn málasögu nú þegar og erum við þó ung að árum. Við brutum blað og settum mál á dagskrá sem höfðu verið nær eða algerlega útlæg í íslenskum stjórn máli. Við þorðum að vera frá byrjun grænn flokkur samkvæmt skilgreiningu, „per definisjón“ eins og sagt er. Við tókum margan harðan slag á því sviði strax á okkar fyrstu árum. Seinna þegar umhverfismálin fengu meiri meðbyr, þá keyptu ýmsir aðrir mikið af grænni málningu. Við gerðumst femíniskur flokkur, flokkur kvenfrelsis fyrst og reyndar ein, en sem komið er, íslenskra stjórn málaflokka, a.m.k. blandaðra flokka eftir að Kvinnalístinn hvarf af sjónarsviðinu, við skárum upp herðir gegn vændi, klámi, mansali og kynbundnu ofbeldi og færðum út rammanna þannig að samfélagið neyddist til að horfast í augu við ýmsar skuggahliðar mannlífsins. Við fengum köpurýrði, það var sagt að við værum að bera það upp á stóran hluta karlmanna að vera nauðgata eða mögulega kynferðisofbeldismenn þó við gerðum ekkert annað en birta tölfræði úr rannsóknum um útbreiðslu og tíðni kynbundins ofbeldis. Við höfum reynt að standa við bakið á og styðja þær hetjurnar, hina róttæku femínista, sem ryðja brautina og taka á sig storminn þegar samfélagið er neytt til að horfast í augu við óþægilega hluti. Ég var sakaður um að vilja stofna netlöglegu þegar ég sagði að auðvitað ætti að berjast gegn klámi, ofbeldi og glæpum á netinu og lögregluyfirvöld þyrftu að geta brugðist við því ef netið væri notað sem tæki í slíkum tilgangi. Voru ekki birtar auglýsingar þar sem þetta var gert tortryggilegt? Nú slæst Ögmundur við svipuð viðhorf. En erum við ekki stolt af því að við höfðum kjarkinn, við þorðum að vekja samfélagið og ruddum brautina sem margir feta svo fegnir þegar einhver annar hefur tekið að sér, og á sig, óþægindin af að opna upp umræðuna.

Ég gæti nefnt fjölmörg önnur dæmi þar sem við Vinstri græn höfum þorað, gert það sem einhver varð að gera til þess að við sætum ekki föst og stöðnuð sem samfélag.

Góðir landsfundargestir!

Viðamesti, sögulegasti og sumpart erfiðasti, kaflinn hófst með ákvörðun okkar um að mynda landinu nýja og starfhæfa ríkisstjórn, sem þá var ekki lengur til staðar þegar mest þurfti við, í lok janúar 2009. Við hikuðum ekki þegar skyldan kallaði, þegar hagsmunir Íslands á barmi gjaldþrots og upplausnar, minntu á að það fylgir því ábyrgð og það fylgja því skyldur að vera í stjórn málum. Enn meiri kaflaskil urðu með kosningunum undir lok apríl sama ár, þegar annar stórsigur okkar í röð í kosningum með tveggja ára millibili gerði mögulega myndun fyrstu hreinu vinstri stjórnar lýðveldissögunnar. Ég er stoltur af okkar ákvörðunum í bæði skiptin.

Til hvers stofna menn stjórn mála flokk? Af hverju bindst fólk með svipaðar skoðanir, lífsgildi og viðhorf samtökum? Er það til þess að láta sér líða vel innan um sína líka, hafa það huggulegt í áreitnislausu umhverfi þar sem enginn með ólíkar skoðanir er að angra þig? Er það til þess að geta í sjálf dæmdri og endalausri andstöðu og útleið haft sinn skjöld hreinan, dáið sáttur, sagt aldrei gerði ég mála miðlanir, aldrei féll skuggi á mínar hreinu hugsjónir (ég hafði að vísu sáralítill áhrif, ég breytti heiminum ekki mikið, en ég get með góðri samvisku þvegið hendur mínar af öllum mistökunum sem hinir hafa gert sem hafa asnast til að blanda sér í málin). Eða, er það til þess að leggja okkar af mörkum, til þess að hafa áhrif eftir því sem aðstæður bjóða og innan ramma þess að við undirgöngumst leikreglur lýðræðisins og viðurkennum að svo lengi sem við erum ekki með hreinan meirihluta kjósenda að baki okkar þá verðum við að finna lausnir með öðrum til að vinna okkar stefnumálum brautargegni?

Loks er það spurningin um að hlaupa ekki af hólmi þegar skyldan kallar („þegar mest ég þurfti við; þá voru flestir hvergi“ var einu sinni ort). Hvað kemur fyrst, þú sjálfur, flokkurinn, trú þín á að þinn málstaður sé hinn eini rétti? Eða samfélagið sem þú hefur boðið þig fram til að þjóna með kostum sínum og göllum, ef þú getur gert því eitthvert gagn, ef skyldan kallar, ef öðrum er ekki til að dreifa. Ef þú ekur eftir þjóðveginum og kemur að oltnum bíl þar sem inni hangir slasaður maður í beltinu, þá bíður þú ekki í hálf tíma eftir lögreglunni og sjúkrahúsum sem þú sennilega hefur þó ræna á að hringja í, vegna þess að þú gætir fengið blóðslettur á fínu fötin ef þú ríkur til, ekki heldur vegna þess að þetta gæti verið mátulega verðugur maður sem þú bjargar, ekki ef þú ert almennileg manneskja. Og það erum við; við erum ekki flokkur sem rennur undan þegar skyldan kallar, og við höfum sýnt það. Vinstri hreyfingin grænt framboð þorði, Vinstri hreyfingin grænt framboð gat og Vinstri hreyfingin grænt framboð gerði það sem hún var stofnuð til að gera; vinna Íslandi gagn, gera örlítið brot af heiminum betra, leggja sitt lóð á vogarskálar mannlífsins og þróunarinnar hér á jörðinni þegar aðstæðurnar færðu okkur það í hendur, og ég er stoltur af því öllu saman. Okkur voru ekki þau forlög sköpuð að taka við góðu búi af einhverjum sem þraut örendið. Okkar fyrsta ríkisstjórnarþátttaka varð við fordæmalaust erfiðar aðstæður í sögu lýðveldisins Ísland. Við fengum enga þjóðarsátt í arf þar sem fórnir höfðu verið færðar til að ná niður verðbólgu og endurreisa nær gjaldþrota útflutningsgreinar eins og sumir fengu 1991.

Góðir landsfundargestir!

Í lok árs 2008 og framan af ári 2009 var umræðan um Ísland og staða Íslands svipuð því sem átt hefur við um Grikkland a.m.k. fram undir daginn í dag. Í ræðu sinni þann 6. október 2008 þegar þáverandi forsætisráðherra bað Guð að blessa Ísland sagði hann einnig (og hér hefst bein tilvitnun) „Sú hætta er raunveruleg, góðir landsmenn, að íslenska þjóðarbúið myndi, ef allt færi á versta veg, sogast með bönkunum inn í brimrótið og afleiðingin yrði þjóðargjaldþrot.“ Það var einfaldlega þannig að hvar sem farið var utan eða innan landsteina og í samskiptum við erlenda fjölmiðla var yfirleitt alltaf fyrsta spurningin: Fer Ísland á hausinn, eða hvenær fer Ísland á hausinn? Þetta var svona og það var ástæða fyrir því. Það er ekki sjálfgefið að við séum komin þangað sem við erum komin og nú er þessi umræða

þögnuð. Enginn reynir að halda því fram í dag að Ísland muni ekki hafa sig út úr sínum erfiðleikum. Er það ekki árangur og var það sjálfgefið? Nei, það var ekki sjálfgefið. Við þurfum ekki að fara langt til að sjá að ef menn takast ekki á við svona vanda af einurð getur farið mjög illa.

Árin fyrir hrun einkenndust af miklu ójafnvægi, ósjálfbærum og skuldadrifnum vexti og mikilli þenslu í mörgum þróuðum hagkerfum sem lauk svo með miklum látum þegar blaðran sprakk á árinu 2008. Síðan þá hefur stór hluti af baráttu stjórnvalda víða um lönd snúið að því að ná tökum á ríkisfjármálum. Hér hrundi stærstur hluti fjármálakerfisins á einni viku. Gengi gjaldmiðilsins féll á skömmum tíma um nálægt 40% og tæplega 11% samdráttur í landsframléiðslu fylgdi í kjölfarið á árunum 2009 og 2010. Atvinnuleysi fór úr því að vera hverfandi lítið, um 1%, í rúmlega 9% á fáeinum mánuðum. Verðbólga var 18% og vextir himinháir. Áhættuálagið á Íslandi var yfir 1000 punktum. Í gildi var frysting íslenskra eigna í Bretlandi á grundvelli hryðjuverkhalaga.

Hrunið birtist ekki síst í mjög harkalegum viðsnúningi í ríkisfjármálunum. Á árunum fyrir 2008 var ríkissjóður rekinn með nokkrum, en þó að mínu mati allt of litlum, afgangi og vaxtagjöld ríkissjóðs voru ekki teljandi. En árið 2008 snerist afkoman algjörlega við og var útkoman neikvæð upp á 14,6% af vergri landsframléiðslu og síðan aftur 9% árið 2009, skellur upp á nálægt 400 milljarða króna á tveimur árum að núvirði. Það skýrist af gríðarlegu tapi sem ríkið varð að taka á sig með tilheyrandi skuldaaukningu en einnig og ekki síður hinu að tekjur féllu mjög hratt og útgjaldaaukning varð upp á tugi milljarða. Í raun var þessi sveifla upp á fleiri tugi milljarða króna á hvora hlið í minnkuðum tekjum og auknum útgjöldum. Það varð alveg ljóst að vaxtakostnaður ríkisins mundi aukast gríðarlega og það hefur hann gert, en jafnframt að hann mundi sliga ríkissjóð og gera stöðu ríkissjóðs óviðráðanlega og ósjálfbæra á skömmum tíma ef ekki yrði gripið til aðgerða.

Til að setja þetta í alþjóðlegt samhengi að þá varð hrunið á Íslandi það annað dýrasta fyrir ríkissjóð nokkurs lands eftir að hin alþjóðlega fjármálakreppa gerði vart við sig. Aðeins frændur okkar Írar hafa þurft að taka meiri kostnað á sinn ríkissjóð vegna efnahagsferfiðleika. Kostnaður ríkissjóðs Íslands varð svona mikill af því að menn misstu algjörlega stjórn á þróun efnahagslífsins árin fyrir hrun. Vantaði þó ekki að farið væri eftir öllum tilmælum Viðskiptaráðs og Samtaka Atvinnulífsins á þessum árum. En allt kom fyrir ekki og var það ekki síst gjaldprot Seðlabanka Íslands sem reyndist þjóðarbúinu dýrt eða sem nemur um hálfri milljón á hvern Íslending.

Aðferðafræðin sem ríkisstjórn okkar og Samfylkingar hefur fylgt við að útfæra efnahagslegar þjörgunaraðgerðir mun þegar frá líður og er reyndar þegar farin að vekja umtalsverða athygli, nema þá helst á Íslandi. Okkar blandaða leið með viðamiklum hliðarráðstöfunum, íslenska leiðin eða íslenska módelið vekur athygli bæði fyrir árangur og inntak. Okkar aðferðir eru kallaðar óhefðbundnar eða „unorthodox“, enda verulega frábrugðnar þeim ráðstöfunum sem margir aðrir hafa gripið til. Aðalástæðan er hinn sterki félagslegi þáttur í okkur. Á útgjaldahlið hefur í öllum tilvikum verið reynt eftir fremsta megni að hlífa velferðarþjónustu, menntamálum og löggæslu en ná fram mun meiri hagræðingu, oft tvöfaldri eða rúmlega það, í almennum rekstri, stjórnslu og stofnkostnaði. Það er til marks og í samræmi við þau markmið stjórnvalda að verja velferðarsamfélagið eins vel og kostur er, enda er bæði félagslega og efnahagslega viðsjárvert að ganga þar of harkalega fram. Mörg önnur ríki hafa brugðist við erfiðri stöðu í efnahagslífi og reynt að ná tökum á ríkisfjármálum sínum með því að fara í umfangsmiklar lækkanir á útgjöldum til velferðarmála. Þær ráðstafanir hafa víða verið gagnrýndar og eðlilega orðið óvinsælar í viðkomandi löndum. Margir fræðimenn hafa sömuleiðis bent á að sé of hart gengið fram á því sviði geti það aukið enn á vanda ríkissjóðs og leitt til dýpkunar kreppunnar. Er það í raun það sem er að gerast í Bretlandi undir forystu breska íhaldsflokksins. En sé horft framhjá efnahagslegum afleiðingum „hreins“ niðurskurðar þá er það algjörlega óforsvaranlegt út frá félagslegum sjónarmiðum að grípa eingöngu til hans. Samfélög sem lenda í efnahagsvanda þurfa að koma öllu samfélaginu í gegnum kreppuna en ekki eingöngu efsta lagi samfélagsins.

Og það átti ekki síst við hér enda jókst ójöfnuður í íslensku samfélagi gífurlega á svokölluðum góðærisárum útrásarinnar. Sem betur fer hefur sú þróun snúist algerlega við og þar vega þyngst þær skattkerfisbreytingar sem núverandi ríkisstjórn réðst í að hluta til strax á miðju ári 2009. Þær breytingar voru byggðar á einfaldri en góðri hugmyndafræði félagshyggjunnar – hlífum þeim tekjuminni og látum þá tekjuhærri taka á sig meiri byrðar. Og það tókst eins og gögn frá Ríkisskattstjóra sýna, mælingar Hagstofunnar, rannsóknir háskóla, skýrslur OECD, Gini stuðullinn. Þannig viljum við líka hafa okkar samfélag enda eru samfélög þar sem jöfnuður ríkir ekki aðeins réttlátari, þau eru betri og ná meiri árangri en samfélög þar sem ójöfnuður er mikill. Og við Íslendingar þurfum að passa okkur á því að búa ekki aftur til bómullarsamfélag utan um græðgi og fjármagn.

Siðlaus græðgishyggja nýfrjálshyggjunnar, nýkapítalismans sem einkavæðir gróðann, rakar honum til sín í skattaskjól, borgar svimandi arð, laun og bónusa meðan því er logið að okkur að það sé góðæri, en vill svo þjóðnýta tapið þegar allt fer á hliðina, þá á ríkið, við að borga, er versta kerfi sem hefur verið fundið upp á jörðinni, sannkallaður kapítalismi andskotans.

Góðir félagar, þetta var mitt uppgjör við sl. fjögur ár, við nýfrjálshyggjuna og málsvörn mín fyrir þann málstað, þá sannfæringu mína að við gerðum rétt 2009 og við höfum verið að gera rétt síðan, þó það hafi kostað fórnir og tekið í.

En þá að sögu okkar í 14. ár. Þar er á ferðinni ævintýri míns pólitíska lífs, tækifæri míns pólitíska lífs að fá að vera með í sköpun, uppbyggingu, landnemastarfi, að eiga í því hlutdeild með stórkostlegu samferðafólki að skrifa nýja kafla í stjórn málasögu landsins. Hópurinn sem lagði af stað um mitt ár 1998, sem stofnaði flokk með vart mælanlegt fylgi í lok fyrstu viku febrúar 1999, sem lét háðsglósur, jafnvel svikabrigsl við sameiningu og hrakspár um vonlaust framboð sem vind um eyru þjóta, getur litið stoltur til baka. Munið hvað var sagt þegar við vorum svo komin með menn inn á þing? Jú; þá var sagt, það verða kannski þarna einhverjir örfáir sérvitringar, þessir vinstri grænu, en þeir verða alltaf áhrifalaus jaðarflokkur sem mun engu máli skipta. Hefur það orðið reyndin? Nei. Það hefur enginn flokkur skipt meiri sköpum fyrir stjórn málaþróunina í landinu sl. 15 ár en VG. Það er ekkert nýtt við Sjálfstæðisflokkinn, ekkert nýtt við Framsókn og minna nýtt við Samfylkinguna borið saman við forverana en margir gætu haldið. Það er VG sem hefur endurnýjað inntak stjórn mála og nú skipt sköpum um valdahlutföllin í landinu sl. ár.

Mér er, á þessum tímamótum, efst í huga þakklæti, þakklæti fyrir fórnfýsi og dugnað, fyrir gleðina af samneyti við féлага og vini. Hitt sem hefur verið minna skemmtilegt er svo léttvægt, svo hverfandi borið saman við gleðina sem hrærist í mínu hjarta að ég man ekki einu sinni eftir því. Það er aðeins eins sem ég sakna og það er þeirra sem ferjumaðurinn mikli hefur kallað til sín. Það er alltaf vandasamt að nefna nöfn, eiga þau að ver tvö eða tuttugu. Ég ætla að minnast hér nokkurra féлага sem ég vel nánast af handahófi sem fulltrúa allra hinna.

Okkar yndislegi Halldór Brynjúlfsson, sem leiddi lista okkar á Vesturlandi í fyrstu kosningunum (og var inni á þingi mest alla kosninganóttina), svaraði aðspurður hvort ekki hefði verið súrt að detta svo út undir morgun; „nei, það var gaman á meðan á því stóð“. Hetjan Kolbeinn Friðbjarnarson á Siglufirði sem vildi bjóða fram til bæjarstjórnar þó fámennnt væri í liðinu og sagði; „við gerum það þá bara sjálfir við Hannes“ og þetta var rétt áður en hann dó. Anna Helgadóttir sem aldrei lét sig vanta þegar eitthvað átti að gera fyrir norðan. Höfðinginn Karl G. Sigurbjarnarson sem fyllti mann öryggi og sjálfstrausti með einni saman viðveru sinni á fundum á Suðurnesjum. Sólargeislinn, hin yndislega unga og fallega Lilja Guðmundsdóttir sem fárveik af krabbameini vildi samt taka sæti á framboðslista okkar og kvaddi okkur auðvitað á 1. maí það vor. Blessuð sé minning þeirra og allra hinna sem ekki eru lengur á meðal vor.

Framtíð Íslendinga er björt, framtíð VG er björt. Þó mikill styr hafi iðulega staðið um nýtingu og eignarhald á auðlindum landsins breytir það ekki þeirri staðreynd að fá dæmi þekkjast í veröldinni um 320 þúsund manna þjóð sem fengið hefur til búsetu og varðveislu land jafn ríkulega búið auðlindum. Íslensk efnahagslögsaga er gríðarstór með gjöfulustu fiskimiðum Atlantshafsins og landið er stórbrotið hlaðið náttúruperlum með mikla framtíðarmöguleika til búskapar og ferðamennsku. Við eigum ríkulegan orkuforða í vatnsafli og jarðhita sem býður upp á einstæða möguleika til þróunar sjálfbærs orkubúskapar. Hér er gnótt ferskvatns og lega landsins skapar fjölmörg tækifæri þegar sjónir beinast í auknum mæli að norðurslóðum. Við erum lýðfræðilega ung og vel menntuð þjóð í nýuppbyggðu þróuðu samfélagi sem býr að sterkum innviðum. Allt eru þetta auðlindir sem ásamt öðru gera það að verkum að enginn ástæða er til að kvíða framtíðinni á Íslandi.

Íslendingar eiga í viðbót eitt öflugasta lífeyrissjóðakerfi í heiminum. Eignir lífeyrissjóðanna á hvert mannsbarn eru taldar fullkomið ígildi þess sem Norðmenn eiga í sínum olúsjóði. Í árslok 2012 var hrein eign lífeyrissjóðanna 137% af VLF. Við munum eiga von bráðar eina og hálfra landsframleiðslu í hreinum eignum til greiðslu lífeyris. Við stóðumst allar freistingar um að taka út fyrirfram væntar tekjur ríkis- og sveitarfélaga úr kerfinu þó erfitt væri í mestu kreppunni. Ísland, Holland og Sviss skara fram úr í þessum efnum með hreina eign lífeyrissjóða uppá um 120–140% af VLF. Til samanburðar eiga Grikkir 0%. Miklir erfiðleikar bíða margra annarra þjóða sem ekki eiga uppbyggðan lífeyrissparnað og þurfa auk þess að takast á við breyttra og mun óhagstæðari aldursamsetningu en við.

Við höfum allt sem þarf til að hér blómgist gott mannlíf svo fremi sem við og heimurinn allur kunni fótum sínum forráð, ef við skiptum því jafnt og bróðurlega. Ef við höfum lögmál sjálfbærrar þróunar, mannréttindi og félagslegt réttlæti að leiðarljósi og leyfum aldrei, aldrei aftur græðginni sjálfsefskunninni og hrokanum að fá völdin, þá eru Íslandi allir vegir færir. Það erum við öll, en ekki við sum sem þetta snýst um.

Á morgun veljum við nýja forustu til að leiða hreyfinguna á vit framtíðarinnar, framtíðar þar sem Vinstrihreyfingin grænt framboð hefur gríðarlega mikilvægu hlutverki að gegna. Þegar kemur að málefnum og málefnalegri sérstöðu er Vinstrihreyfingin grænt framboð á margan hátt eins og stofnuð til að takast á við þau stóru viðfangsefni sem Íslendinga og alls mannkynsins bíða. Við skulum standa þétt saman og sýna hvað í okkur býr.

Kæru félagar.

Þakka ykkur fyrir, lifið heil, lifi Vinstrihreyfingin grænt framboð !